

NOTISER

¶ Göran Collste, som är biträdande professor i etik och föreståndare för Centrum för tillämpad etik vid Linköpings universitet, har utgivit en bok med titeln *Inledning till etiken*, Studentlitteratur 1996.

¶ Författaren Sven Fagerberg har utgivit *Tänd alla dina lampor*, med undertiteln *En bok om livsåskådning och fördjupning*, Larsons förlag, Täby 1996.

¶ En av *Filosofisk tidskrifts* läsare har skickat in följande lilla dialog, som utspelade sig mellan honom och hans barn. Det sexåriga barnet hade börjat fundera över oändlighet, och frågar:

– Tar talen aldrig slut?

– Nej, de bara fortsätter och fortsätter.

– Men om man skriver riktigt länge, kommer man då inte till det sista talet?

– Nej, inte ens om du tar alla pennor i hela världen och skriver så länge du orkar.

– Men om man tar allt blod också, och använder som vattenfärg?

– Nej, det kommer alltid att finnas tal som är större än det du klarar av att skriva upp.

– ... Ja, då är det ju onödigt att ta allt blod.

¶ En sociolog från Lund, Göran Djurfeldt, har givit ut *Boström och kaminen – En introduktion till realistisk vetenskapsteori*, Arkiv förlag 1996. Boken innehåller en rad konkreta exempel ur författarens egen forskning. En annan sociolog från Lund, Mikael Carleheden, har disputerat på en avhandling med titeln *Det andra moderna – Om Jürgen Habermas och den samhällsteoretiska diskursen om det moderna*, Daidalos 1996. En teolog från Uppsala, Gunilla Silfverberg, har disputerat på avhandlingen *Att vara god eller att göra rätt – En studie i yrkesetik och praktik*, Nya Doxa 1996.

Intervju med Charles Taylor

¶ Filosofen Charles Taylor har engagerat sig för en fördjupad kulturell förståelse av den västerländska civilisationen. Hans grundtes är att vi västerlänningar blivit så förblindade av ytlig individualism och teknisk framstegstro att vi ser vår kultur och civilisation som slutmålet för alla jordens länder. I stället bör vi värdera andra kulturers mångfald och särart och förstå vår egen kultur som en bland flera.

I ett föredrag olika modernitets-teorier vid den årliga Hannah Arendt-konferensen vid New School for Social Reseach i New York i november 1993 kallade Taylor den dominerande uppfattningen om det specifikt moderna bland västerlänningar för en "a-kulturell" teori i motsats till sin egen "kulturella" teori.

Den "a-kulturella" teorin tar fasta på de mekanismer i en civilisations utveckling som leder fram till ett bestämt mål; från traditionsbundna samhällen över sekularisering, industrialisering, urbanisering och fram till en slutpunkt, vår västvärld. Den "kulturella" teorien betonar i stället de särskilda värden och egenskaper i varje tidsskede som utvecklingen bjuder på.

– Den "a-kulturella teorien" förhindrar oss från att förstå vissa egenskaper hos oss själva. Samtidigt får den oss att tro att alla jordens olika samhällsutvecklingar leder till just vår typ av modernitet och kultur. Den är djupt etno-centrisk, till exempel i sin tro att alla människor alltid överallt är mottagliga för instrumentell rationalitet.

Hoppfull om mångfald

Efter föredraget berättade Taylor om sitt tänkande, sitt praktiska engagemang och sin kristna tro. Hans grundtes är att världen kommer att socialt och ekonomiskt gå samman till ett mer integrerat globalt system, men att kulturellt kommer de skilda länderna, språken, folken och kulturerna förbli distinkta. Han är till exempel för det nordamerikanska frihandelsavtalet NAFTA.

Den "a-kulturella" teorin som förespråkar en västerländsk dominans i alla avseenden, socialt, ekonomiskt och kulturellt, balanseras av den "kulturella" teoriens respekt för särart, skilda uttryckssätt och kulturell självinsikt. Vad gör honom så optimistisk i kulturellt avseende?

– Om vi ser till vår egen västerländska utveckling de senaste århundradena, så var det inte så att förändringar i ekonomiska och sociala institutioner ledde till vissa värderingar och kulturell förståelse. Tvärtom så fanns det nya teorier och uttryck före och tillsammans med de övriga förändringarna. Vår civilisation uppstod inte som en enkel funktion av industrialisering, byråkratisering och marknadsekonomi, utan i nära samverkan med kulturella värderingar.

– Det är i ljuset av detta som vi ska analysera vad som sker i Japan, Indien och i tredje världen. Ta televisionen till exempel: En västerländskt industriellt producerad apparat för masskommunikation som i Indien tas till bruk på ett mycket kreativt och för oss förvånande sätt.

Skilda uttryck

– Om man ser hur olikt kapitalismen tar sig kulturellt i uttryck enbart västvärlden, som har en någorlunda gemensam historia, blir skillnaderna enorma i global jämförelse. Språk, humor, musik – allt är olika och de skilda kulturella uttrycken tillåter vissa tankar och känslor att träda fram.

Taylor framhäver andra alternativa teorier om modernitet inom vår egen västerländska kultur som inte prioriterar det "a-kulturella" tekniska synsättet, särskilt i den tyska romantiken vid 1800-talets början. Han betonar dock att på ett ytligt plan, särskilt i europeiska storstäder, kan det se ut som samma amerikanska hamburgarkultur dominerar från Spanien till Sverige, men det

ligger på den institutionella, ekonomiska och tekniska nivån. Ju mer man går i människors liv ju mer annorlunda ter de sig i kulturellt och nationellt avseende.

– Det enda som skulle kunna förhindra att skilda kulturer tolkar modernisering och institutionalisering olika är konformism och kontroll, men jag är optimistisk. Mångfalden i vissa svaga länder i tredje och fjärde världen har svårt att klara sig, men globalt sett ser jag ingen risk för att en enhetlig västerländsk kultur breder ut sig, tvärtom. – Det finns tillräckligt mycket mångfald och många samhällen. Kraftbalanser förändras, nu är USA på nedgång och engelska språkets betydelse kommer minska.

Engagemang

Charles Taylor är professor i statskunskap och filosofi i Montréal i franskspråkiga Quebec, Kanada. En lång och gämlig herre, mycket spirituell och lärd, men samtidigt djupt engagerad utanför universitetsvärlden i aktuella politiska frågor.

– Det praktiska engagemanget är absolut nödvändigt för teoretiker och det är mycket viktigt för mej. Om man inte kan konfrontera och testa sina teorier gentemot enskilda fall i samtiden, är tänkandet meningslöst.

Han sätter sociala mål framför individuella i likhet med andra sk "kommunitarister" som Michael Sandel, Alasdair MacIntyre m fl i USA. Engelsmannen Charles Taylor har engagerat sig hårt i frågan om multi-kulturella samhällen och mot ett självständigt franskspråkigt Quebec genom att försvara Kanada och dess möjlighet att erkänna de fransktalande kanadensarnas särart.

Splittrat tänkande

I Sverige är Taylor mest känd för sina böcker om 1800-talsfilosofen Hegel, vilka öppnat dörrar mellan skolbildningarna analytisk och kontinental filosofi. Splittringen dem emellan är absurd anser Taylor apropå frågan om sin syn på den delade filosofivärlden i Europa och Nord-Amerika.

– Allt intressant tänkande idag utgår ifrån båda. Ett stort problem är den institutionellt starka tendensen att bara anställa vissa personer med liknande bakgrund, med följd att debatten smalnar av. Det gäller

Kristen tradition

Charles Taylor drivs i sin vision om kulturell mångfald av sin katolska tro.

– Jag har en vision om världen där Gud spelar en mycket viktig roll. Det hopp som jag har för kulturell mångfald och särart bygger på djupa aningar om vad mänskligheten är och vart den är på väg. Jag tror att alla människor har sådana aningar, och för mej utgår de från den kristna traditionen.

– Vi människor har alla något att

kanske särskilt med den analytiska inriktningen.

– Tyvärr fortsätter denna delning, trots medlande filosofer som Richard Rorty, Richard Bernstein, jag själv, med flera. Vår styrka har ingen större effekt på huvudinriktningen inom filosofinstitutionerna i USA. Generation efter generation kommer att socialiseras in ett begränsat synsätt. Skandinavien har möjligen en bättre utgångspunkt, särskilt Norge, har jag ett intryck av.

säga till varann genom vår särskilda kultur. Det innebär att mångfald inte bara är ett värde som måste respekteras, men något som måste ses i sin helhet, kosmisk eller gudomlig. Varje kultur representerar ett sådant helgjutet uttryck. Man kan se det hos Herder, den tyske romantikern, i tanken att våra skilda kulturella manifestationer inte finns till av en slump, utan verkligen har betydelse.

Jan Sjunnesson

Medarbetare i detta nummer av *Filosofisk tidskrift*: *Lars Hertzberg* är professor i filosofi i Åbo, *Fredrik Stjernberg* är forskarassistent i teoretisk filosofi i Lund, *Lars Bergström* är redaktör för tidskriften, *Kent Gustavsson* är doktorand i teoretisk filosofi i Göteborg och *Per Lindström* är professor i logik i Göteborg.